

ד באר הגולה

ס נסח רפכ"ס בפרק יד מהלכות תפלה והטור י"ד רפכ"ס בפרק י"ד מהלכות תפלה והטור פ סוטה לח צ ש

הלכות נשיאת כפים סימן קכח

(רש"י ותוספות ור"ן כתבו דלא יאמר אותו (ל) עד עמדו לפני התבה, וכן כתב הבית יוסף) **כְּהֵנִים** (יג) **רַגְלֵיהֶם** לעלות לדוכן אומרים: "יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתהא ברכה זו שצויתנו לברך את עמך ישראל ברכה שלמה ולא יהא בה ממשול ועון מעתה ועד עולם". ומאיריכם בתפלה זו (לא) עד שיכלה (יג) אמן של הודאה מפי הצבור: ל "עומדים בדוכן, פניהם כלפי (יד) ההיכל ואחוריהם כלפי העם (לב) ואצבעותיהם כפופים לתוף פניהם עד ששליח צבור מסים 'מודים', וְאָז (לג) אם הם שנים קורא להם (לד) (השליח צבור) (טו) 'כְּהֵנִים': הגה (לה) ולא יאמר אלהינו ואלהי וכו', ויש אומרים שאומרים אותו (טו) בלחש עד מלת 'כְּהֵנִים' וְאָז אומר בקול רם (טו) בשם ר"י ור"מ מרוטנבורג) (לו) וחזרו ואומר 'עם קדושה באומר' בלחש, וכן נוהגין במדינות אלו, (לו) ומחזירים פניהם כלפי העם. (לח) וְאִם הוּא אֶחָד אֵינוֹ (יז) קורא לו, אלא הוא מצמצמו (לט) מחזיר פניו: י"א (מ) כְּשֶׁמְחַזְרִין

באר היטב

נמי אם עלה לא יברך, עין בגנות ונרד"י סי' כב. כהן המתפלל י"ח, אם אין שם כהן אחר פוסק ועולה לדוכן, ואם יש שם כהנים אינו פוסק, הר"ב סי' ח"א סי' רצג, ועין דברי שמואל סימן סו. ואם א"ל עלה, בכל ענין צריך להפסיק, מ"א סי' מ'. ואין להקשות דא"כ דחלו הכל באם עקר רגליו בעבודה, למה פסק בסעף ד כשהכניס אגנים וצוים לעלות לדוכן צריכין לשהות חוץ לכהני' בשעה שהתנו קורא כהנים, ע"ש וכי"כ רמ"א בסעף מד, ע"ש, הלא אפלו אם היה יושב בכהני', אם לא עקר בעבודה לא היה עובר בראמרינו; ד"ל דודאי רשאי לישב בכהני' ואינו עובר אם לא עקר רגליו ברצה וגם אם לא א"ל עלה, פמבאר בירושלמי דר"ש בן פפי הו' קאם לה אחורי עמודא ולא יצא לחוץ, עין ב"י, וכן מוכח מסעף כ א כהן לא ישא את פפיו, ע"ש, והא דקתבו מהש"ע והרמ"א יצא לחוץ הוא מצד עצה טובה שפ"א יאמר לו א' מבני הקהל קדם רצה עלה וזו היה עובר ומש"ה הכרח לצאת קדם רצה. ולאחר מודים נמי אין לקנס, מאחר דיש פלגתא בין הפוסקים: למהרי"ש צ"ח לעלות ולהנרד"ב אינו עולה ואם עלה לא יברך כמ"ש, מ"ש כתבו מלמא דפסיקתא דצ"ח לשהות חוץ לכהני' בשעה שקורא החזן כהנים, וזו לכ"ע שפיר דמי, וק"ל, ועמ"א

ס"ק ד וס"ק ל וס"ק ט, ועין בתשובת ונע"א אברהם למתנ"א יצחקי סי' יב ובגנות ונרד"י פלל א סי' יג: (יג) רַגְלֵיהֶם. ועקשו נוהגים שעומדין על הדוכן בשעה שמתחיל רצה, צ"ל תחלה מודים עם הש"ץ ואחר כך אומר יהי רצון כדי שייסם אותו עם השליח צבור, מ"א: (יג) אָמֵן. והנינו עד שייסם השליח צבור דלניכ בעיניו מקום שיש בו ס"ח, אלא בכל מקום שמתפללים עשרה יש ניכ, ע"ל ס"ק א. אם ההיכל קבוע לצד צפון או לדרום, אין הכהנים הופכים פניהם אלא כלפי מזרח, כנה"ג בשם הר"ש חקאן, ע"ל סי' דצ ס"ק ד, ועין בשכנה"ג סי' זה: (טו) כְּהֵנִים. א' גדול וא' קטן מבין י"ג שנה, אינו קורא להם כהנים, מבי"ט סי' ח"א סי' סד, וכן הסכים הכנה"ג, אכל הפר"ח פתח דכיון שהוא קטן דבר החנף הו' שפ"ח למקריהו כהנים, ע"ש. שני כהנים השונאים זה את זה או שמתירים הנאה זה מזה, יכולים לעלות ביחד לברך ברכת כהנים, ואין אחד יכול לומר לחברו עלה אמה בשחרית ואני במוסף או איפכא, כי יכול לומר אני רוצה לברך בשניהם, הר"ם מינן סי' יב: (טז) בלחש. הנינו הש"ץ לברך ולא תקלה: (פ) קורא. ואפ"ה מוכרז אע"ג דאינו מחזיב לעלות כמ"ש סי' טב, רמ"מ

משנה ברורה

[מ"א בשם כנה"ג]. ויש אומרים, שטוב יותר שהכהנים יעמדו במזרח אף על פי שההיכל הוא לצד אחר, והעם יעמדו נגדם פנים נגד פנים [פר"ח והביאו הפמ"ג]. (ל) שני כהנים השונאים זה את זה, ואפלו נדרו הנאה זה מזה, (למ) מתרין לעלות ביחד, ואין אחד יכול לומר לחברו: עלה אמה בשחרית ואני אעלה במוסף או להפוך, כי יכול לומר: אני רוצה לברך בשתייך. (לט) אכל כהן שהצבור שונאים אותו או הוא שונא את הצבור, סבנה הוא לכהן אם ישא כפיו (ולכן יצא מבית הכנסת קדם "רצה", אם אינו יכול לכף את יצרו ולהסיר השנאה מלבדו); ועל זה תקנו בברכה "לברך את עמו ישראל באהבה": (לח) וְאִם הוּא אֶחָד וכו'. ואפלו אם יש עמו עוד אחד קטן פחות מבין י"ג שנה, גם כן אינו קורא "כהנים" [מבי"ט סי' ס"ד], והפרי חדש מפסק פ"ה. ומיהו, לפי מהנהגנו שהשליח צבור אומר "אלהינו", וכן שאמר "כהנים" בקול רם, לא אכפת לן כלל, דליכא דפסק והוא מעיני התפלה⁶⁶. (מ) ומיהו טעמא פתח האליה רבה, שאפלו ליכא כהן קטן רק כהן אחד גדול, נמי אם אמר הש"ץ בקול רם "כהנים" אין לגער בו, דאין שום הפסק בזה: (לט) ומחזיר פניו ונשוא פנים ומברך גם כן מתחלה, אף על גב דאינו מחזיב לעלות, לפי מה שכתב לעיל בסעף ב [מ"א בשם רמ"מ]; ומכל" שכן לדעת המהר"ל⁶⁷ וט"ו סעף קטן ג, (מל) דמחזיב לעלות מן התורה אם הוא אחד אף על פי שלא קראו, דמברך: י"א (מ) כְּשֶׁמְחַזְרִין פניהם וכו'. ויש מהראשונים שסבירא להו

שוב לא יעלה⁴⁴. ואפלו (לג) היה מחמת אגס⁴⁵: ט (ל) עד עמדו לפני התבה⁴⁶. וכן המנהג עכשו שאין אומרים אותו בדרך הליכתן, כי אם אחר שעומדים כבר לפני ההיכל ואמרו 'מודים', (לז) אחר זה אומרים 'יהי רצון'⁴⁷: (לא) עד שיכלה אמן. לאו דוקא, אלא עד שייסם השליח צבור 'ולך נאה להודות', כדי שיענו הקהל אמן על שתייהן⁴⁸ [מ"א וש"א]. (לה) ולפי זה פשוט דגם הכהנים יענו אמן על ברכת השליח צבור⁴⁹, וכן מצאתי בשלחן שלמה: י (לב) ואצבעותיהם כפופים. רוצה לומר, שאינם צריכין לפרס פניהם: (לג) אם הם שנים. דכתיב "אמור להם", דהיינו לומר לכהנים שייברכו את ישראל⁵⁰, ו"להם" משמע לשנים: (לד) השליח צבור 'כהנים'. ולא חשיב (לו) הפסק בתפלה, כמו דלא חשיב הפסק מה שהשליח צבור מקרא להם מלה במלה⁵¹, והשעם, דנשיאת כפים צריך תפלה הוא⁵²: (לה) ולא יאמר אלהינו ואלהי אבותינו. השעם: שלא נתקן אלא בזמן שאין הכהנים מברכין בעצמם, אבל ביון שהכהנים מברכין בעצמן למה יאמר השליח צבור: (לו) וחזרו ואומר 'עם קדושה'. היינו השליח צבור. ומה שנוהגין באיזה מקומות שהכהנים אומרים 'עם קדושה' טעות הוא: (לז) ומחזירין פניהם⁵³ וכו'. דילפינן בגמרא, שבברכת כהנים צריך להיות פנים נגד פנים⁵⁴. ואין צריך להיות פני הכהנים כלפי השליח צבור דוקא, אלא אפלו אם ההיכל קבוע בצפון והתבה שהשליח צבור לפניו היא במזרח, הכהנים עומדים לפני ההיכל בצפון ופניהם לדרום כלפי העם

שער הציון

(לג) מגן אברהם בשם הר"ב: (לז) מגן אברהם ואלהי רבה: (לה) ואלהי רבה ומסיים לדעת הלבוש שאירכו הכהנים עד לאחר שיענו על הצבור אמן כדי להסמין תפלתם לברכתם, ולפי זה אינם צריכים הכהנים לענות אמן על ברכת הש"ץ, אכל כמעט כל האחרונים העתיקו דברי המגן אברהם: (לו) עלת תמיד, לישב המנהג שנהגו בהרמב"ם בזה, אף דהרבה ראשונים חולקין עליו במקום שאין אומרים או"א ברכנו וכו': (ל) תשובת מהר"ם מינן: (למ) פירוש, אפלו אם נימא דעל אחד אין חיוב נשיאת כפים, ונהו אפשר לכאורה לומר דהוא מהנהגו כמה שהוא גם כן עולה לנשיאת כפים, דעל ידיהו גם הוא מקום מצות עשה, קא משמע לן דזה לא מקרי הנאה⁵⁵: (לנו) אחרונים בשם הו"ה: (מ) וכן פתח במגן אברהם: (מל) וגם לפי דעת התוספות במנחות דף מד, על גל פנים מדרבנן חיוב שפיר מקורן [הכל במגן אברהם]:

הלכות נשיאת כפים סימן קכח

פניהם כלפי העם (יט) [יח] (מא) מברכין 'אשר קדשנו (ט) בקדשתו של אהרן וצננו לברך את עמו ישראל (כ) באהבה': יב (מב) מגביהים ידיהם כנגד פתוטיהם, ומגביהים (מג) יד ימנית קצת למעלה (כא) [כא] מהשמאלית, ופושטים ידיהם (מד) 'וחולקים אצבעותיהם, (מה) ומכנינים לעשות חמשה אצבעות: בין שתי אצבעות לשתי אצבעות אור אחד ובין אצבע לגודל ובין גודל לגודל, (מו) ופורשים פניהם, כדי שיהא תוך פניהם כנגד הארץ ואחורי ידיהם כנגד השמים: יג (מז) שמתחילין הפניהם (מח) לומר (כז) 'וברךך': הגה ויש אומרים שגם מלת 'וברךך' קרא אותו שליח צבור (כג) תחלה (טו) ויש פ' הקורא והגהות מיימניו, וכן נוהגים בכל מדינות אלו. (מט) *ואחר כך מקרא אותם שליח צבור מלה מלה והם עונים אחריו על כל מלה עד שייסימו פסוק ראשון, ואז עונים הצבור אמן, וכן אחר פסוק שני וכן אחר פסוק שלישי: יד (נ) אין מברכין (נד) אלא בלשון הקדש, (נה) [כה] (נא) ובעמידה,

ק שם לה הנחות מימניו שם פרק יד ר' רא"ש עליופי המודש שחייבין בשם ומכים כפרוש המשנה ת סוטה לה

באר היטב

סי יב, מ"א וכ"כ פ"ח, ע"ש: (יח) מברכין. משמע שצריך להתחיל בברכה ופניו כלפי הויכח וגומר הברכה כלפי העם, פ"ח. אבל הרמב"ם פ"ד מהלכות תפלה דין יב כתב: וקדם שיתוויר פניו לברך את העם מברך בא"י אמ"ה וכו' ואח"כ מתוויר פניו לצבור ומתחיל לברכם, ע"כ. ובשכנח"ג נתקשה הרבה בסברת הרמב"ם, ע"ש, ונהגין דברכי המהפך, פ"ח: (ט) בקדשתו. וכלל מברכין ואין אחד מברך והאחרים יענו אמן, מפני השרוף, מבי"ט ח"א ס"י קפ: (כ) באהבה. השעם שאומרים באהבה, משום דאימא ביהור: כל הנה דלא רחם לעמא או עמא לא רחמין לה, לא ישא כפיו, מ"א, ועין באר שבע פרק אלו נאמרין: (כא) מהשמאלית. מ"מ צריך לזהר שישני אצבעות הימין על השמאל כדי שלא ישבר החלון, דכעי ה' פנים, עמ"א ובשכנח"ג: (כז) וברךך. ובכהן אחד שאין קוראין לו כ"ע מודים דמקרינן לה 'וברךך, רמ"מ סימן יב: (כג) תחלה. עין פ"ח. ויש למחות ביד הש"ץ מהקרא על"פה, אלא צריך להקרות מתוך השרוף, פ"ח: (נד) אלא בלשון הקדש. עמ"א כנה"ג וכ"כ פ"ח, ע"ש. עין ד"א אהרן ובכנה"ג ובפ"ח וקב"ת: (כה) ובעמידה. והצבור ושא"מ לישב, רק שיהיו פניהם נגד הכהנים, מ"א. כהן זקן ושבע ימים, ומכח חלשת זקנתו אינו יכול לעמוד כשנושא כפיו, אם יכול לסמך מה טוב, ואם לא ישא כפיו מושב, דאין לבטלו מנשיאת כפים דעובר בג' עשיו, שבות: ועקב ח"ב סימן א, ע"ש. והד"א אהרן חולק עליו, דמעמד הוי לעובדא ומוטב שיצטרך ג' עשיו, ע"ש, וכן

שערי תשובה

[יח] מברכין. עב"ט. וכו"כ פ"ח בשם מהר"ר אריה יהודה ממודינא בחשובת כתי"י, שענה לומר כלפי היכל, אשר קדשנו בקדשתו של אהרן, והופכים פניהם ואומרים, וצננו, ע"ש: (כא) מהשמאלית. עב"ט. ועין בשו"ת נ"ב סימן ה בכהן שצ"י מרתחות ואינו יכול להגביה ידיו לא ישא את כפיו, שאפלו ידעבד שא"א מעכב נשיאת כפים: ואפלו אם יעשה סמוכים שיהיו קשורים בכוזע שבראשו ויכניס קפה נדיו שיהיו נשואות למעלה, אפלו במקום שמונה שלום שישלשלו טליתיהם שאין חשש שישתכלו בו, כמבאר לקמן, לא מהני נשיאת כפים על"ידי סמיכה, כמו עמידה על"ידי סמיכה; ועוד, דילפינן מן וישא אהרן כו' משמע הוא נושא נדיו, ובהו נושאים הסמוכים שבראשו, עין שם: (כה) ובעמידה. עב"ט. וכן פנים מאירות ח"ב סימן קפו והניב סימן ה השינוי קוה על הש"י. ועין בניב שם דאפלו עמידה על"ידי סמיכה לא מהני, ע"ש:

משנה ברוכה

ברכה זו מברכין קדם שמתווירין פניהם. והמדקדקין יוצאין ידי פניהם, דהינו שמתחילין הברכה בעוד שפניהם כלפי הויכח, ובתוף הברכה מתווירין פניהם: (מב) מברכין וכו'. הינו שפלים מברכין, ולא שאחד יברך והאחרים יענו אמן: (מג) מגביהים ידיהם וכו'. דגמרינן (מג) ברכה זו ממה דכתיב 'וישא אהרן את ידיו אל העם וברכם', הרי דצריך נשיאת ידים: (מח) ובהאי קרא הכתיב 'ידו', (מג) רמז דצריך להגביה יותר גדו אחד, ומסתמא היא הימנית: (מג) יד ימנית קצת. מכל מקום צריך לזהר (מד) שישני

באר הגולה

צריך לעלות: (מז) * ואחר כך מקרא אותם שליח צבור וכו'. עין במשנה ברוכה מה שכתבנו בשם הפרי הנדש שהביא ראיה מלקמן סעיף כה דהקריאה אינו מעכב; אף שבאמת אין ראיה משם, כמו שדחה אותה גה"ר שלום, דהתם ארי' שהש"ץ הוא המקרא, והא דקאמר 'כלם עולים לדוכן' הינו לבר מהש"ץ, וכן פרש גמ"ן הפרי מגדים שם ונתפרי תדש אדיל לשיטתה דסבירא לה בסעיף כ דלא קנההו מ'מזוני, אלא דאם הוא מבטח לחוד להתפלל, אף בש כהנים אחרים מברכי' לישא כפיו, והא דקאמר 'כלם' ארי' בהבטח, ומנה קדוק את דינו דהקריאה אינו מעכב, אבל לפי מאי דפסק השלחן ערוך בסעיף כ, על-ב'תוך ד"כלם' לאו דוקא. מכל מקום בעקר

גודל הימין על גודל השמאל שלא יתפרדו, כדי שלא ישבר החלון, דכעין ה' פנים, ואם יתפרדו, אין הרוח שביין הימין לשמאל יחשב כלל לאויר. ויש שכתבו שביין מלה למלה, וכל-שכן בין ברכה לברכה, רשאי לקרב אז הגודלים עם האצבעות משום יצפות: (מד) וחולקים אצבעותיהם. דאימא במתחומא פרשת נשא: 'משגיה מן החלונות' מביין אצבעותיהם של כהנים, 'מציין מן החכמים' בשעה שפושטים פניהם: (מה) ומכנינים לעשות חמשה וכו'. רמז לזה, ממה דכתיב 'החכמים', ה' חכמים: (מו) ופורשים פניהם כדי וכו'. ורצה לומר, (מה) לא כמו שנושא אחד נדיו בתפלה, שהוא נושא נדיו כלפי שמים: יג (מז) מתחילים הפניהם וכו'. ובכהן אחד שאין קוראין לו, (מו) פלי עלמא מודים דמקרינן לה 'וברךך': (מח) לומר 'וברךך'. סבירא לה, דמה דקאמר לן שצריך להקרות אותם מלה מלה הוא לבר מתבה ראשונה, דבה ליכא למטעי: (מט) ואחר כך מקרא אותם. מדכתיב 'אמור להם', (מו) ודרשינן: מלמד שהתנון אמור להם אמרו: (מח) ומכל מקום הוא רק למצוה להתחלה ואינו מעכב, וראיה לזה מלקמן סעיף כה: בית-הכנסת שכלה כהנים, עין שם [פ"ח]. וכתב עוד, דהשליח צבור צריך להקרות מתוך הסדור לא בעל-פה: יד (ב) אין מברכין וכו'. וכל זה הוא (מח) מן התורה, דילפינן כל זה מקראי: בלשון הקדש, דכתיב 'פה תברכו' — בלשון זה; ובעמידה, דכתיב 'לשרתו ולברך בשמו' — מה שרות בעמידה, דכתיב 'לעמד לשרת', ה"י נמי ברכה; ובנשיאת פנים, דכתיב 'וישא אהרן את ידיו אל העם וברכם'; ובקול רם, דכתיב 'אמור להם': (מח) קאדם האומר לחבורו. עוד דילפינן בגמרא דצריך להיות פנים כנגד פנים. וכתבו רב הפוסקים וכמעט כלם, דהני פלהו לעמובא הוא, ואפלו בדריעבד לא יצאו באפן אחר: (מח) ובכל אלו טוב שצא לחוץ קדם 'רצה' קשאין יכול לברך כדינו [אחרונים]: (נא) ובעמידה. הינו שיהא הפניהם בעמידה, אכל הצבור ושאין לישב, רק שיהיו פנים כנגד פנים [מ"א]. והמנהג שהכל עומדין: (נא) ובעמידה. סוטה פרק ז ומגלה פרק ג, וכן משמע ב'אשכול' הלכות ברפת-כהנים, דכתב שהכל צריכין לעמד לפניהם באימה ובכבוד ראש.

שער הציון

(מג) גמרא: (מג) בית יוסף: (מד) מגן אברהם בשם מהר"ל: (מה) בית יוסף בשם ארחות חיים: (מו) מגן אברהם בשם ר"מ מינץ: (מז) ספרי. וכתב הש"י בסעיף-קטן ג, שאם לא בא הכתוב אלא לתרוממו 'כד תמרונו לחון' לא היה ראוי לכתב 'אמור להם' לפני הברכה אלא לפני 'פה תברכו', שחרי אינו מצוין לברך אלא-אם-כן קראי להם, אלא כגנת המתוב, שאף אם חל עליהם הצווי לברך, כגון שקראו להם, מצוה לומר להם כל הברכה מלה במלה: (מח) אחרונים:

הלכות נשיאת פנים סימן קכח

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה שוב לא יעלה]

צריך לעלות⁵⁷.

57) ואם לא עקר רגליו ב'רצה' וקרא החזן 'כהנים', כתב המשנ"ב לעיל (סי"ט) שהמהר"ם מיניץ הסתפק אם מחויב לעלות, ולכן יש להיזהר שלא להיות או בבית הכנסת. והוסיף, שבלאו הכי יש לעשות כן כדי שלא יאמרו שהוא גפום, שהרי לא כולם יודעים שלא עקר רגליו בברכת רצה.

[משנ"ב סי"ח מ]

ובתוך הברכה מְזַרְזֵין פְּנֵיהֶם⁵⁸.

58) ובגדר 'בתוך הברכה', כתבו הברכי יוסף (סי"ט) והקדוש"ע (סי"ח) שבעוד הכהנים כלפי היכול יאמרו 'אשר קדשנו בקדושתו של אהרן', ואז יהפכו פניהם ויאמרו 'וצנו לברך וכו''. מאידך, דעת החסד לאלפים (סי"ח) והבן איש חי (שנה א' פ' תצוה ס"ז) שעל הכהנים להפוך את פניהם קודם תיבת 'באהבה'. ומ"מ, כתב הא"א (בוטשאטש), שראוי שינהגו כל הכהנים בענין זה באופן אחד.

[משנ"ב סי"ח מא]

ולא שְׂאָהָד יִבְרַךְ וְהָאֲחֵרִים יַעֲנוּ אִמְרוּ⁵⁹.

59) וטעם הדבר, כתב המג"א שם (סי"ז) שהוא מפני הטיורף ומקור הדברים בשו"ת המבי"ט (ח"א סוף סי' קפ) שביאר, שיש לחשוש שמחמת שצריכים לענות אמנן, יבואו לטעות בברכת כהנים, וכענין הדין המבואר להלן (סי"ט) שאין הש"ץ עונה אמנן על ברכת הכהנים.

[משנ"ב סי"ח מב]

מְגַבִּיהֵם יְדִיָּהֶם⁶⁰ וכו', הָרִי דְצָרִיךְ נְשִׂיאת יָדִים⁶¹ וכו', ומִסְתַּמָּא הִיא הַיְמִינִית⁶².

60) ומנן הגבחת הידיים, כתב בדעת תורה (כאן), שמדברי השו"ע נראה שהוא בגמר הברכה, כדי שתהיה הברכה 'עובר לעשייתו', וכן כתב הגר"ז (סי"ז). מאידך, דעת המאירי (סוטה לט, א) שעל הכהנים להגביה את ידיהם קודם הברכה, וכן כתבו הדעת תורה והכף החיים (סי"ק עז) בשם ספר פענה רוא.

61) ובאופן ההגבהה, כתבו הקרית ספר (הל' תפילה פי"ד מצוה יט) והבאר שבע (סוטה לט ע"א), שכיון שהזרוע כולה נקראת יד, יש להגביה את כל היד כנגד הכתפים מאידך, דעת האבני נור (סי' לא סי"ד) שדי שגיביהו את כפות הידיים, ואין צריך להגביה אף את הזרועות.

ואם רוצה הכהן להגביה את ידיו מעל ראשו [וכפי שנהגו במקדש], כתב הראב"ד (תמיד פ"ז) שכל שכן שרשאי, וכפי שביאר הרד"ל בהגהותיו (סוטה לח, א) שבוה מתקיים גם הפסוק 'וישא אהרן את ידיו אל העם'. מאידך, האור זרוע (הל' נשיאת כפים סי' תיא) והיראים (מצוה רסט) כתבו שאין לישא כפים כנגד הראש אלא במקדש, וטעם הדבר כתב היראים (שם) שבמדינה אין השכינה שורה על ידי הכהנים, והתורה הקנאות (סוטה לח, א) הוסיף, שלפיכך יש בהגהה זו משום 'מחזי כיוהרא' להראות כביכול ששכינה שורה על ידיו כמקדש. ועוד, שצריך שיהיה היכר שלא יבוא לברך בשם המפורש, והמגן גבורים (סי"ח ח) כתב בטעם האיסור, שהוא משום כבוד התפילין.

62) ומי"מ יש הבדל בין שתי הלכות אלו, שהגבחת הידיים כנגד הכתפיים היא לעיכובא, וכפי המבואר להלן סי"ג. ואילו הגבחת יד אחת יותר מחברתה, כתב בהגהות מיימוניות (שהוא מקור הדין בבית יוסף) שכן ראוי לעשות על פי הקבלה, ומשמע שאינה לעיכובא. וכן דדק ב'שו"ת אבני נור (או"ח סי' לא אות י) מלשון

ההגהות מיימוניות שם שכתב "יש להגביה", ששמע שאין זה חיוב גמור, ואין זה עיקר הדרשה מהפסוק.

וכן איטר יד, כתב הגר"ח קניבסקי (קונטרס איש אטר) שגיביה יד ימין של העולם, ולא יד ימין שלו.

[משנ"ב סי"ק מד]

בְּשִׁעָה שְׂפוֹשְׁטִים כְּפִיהֶם⁶³.

63) אמנם, שלא בשעת הברכה, כתב העטרת זקנים (אות ה) על פי הוזהר שאסור לאדם לזקוף אצבעותיו בחינם, שמעורר הדינים וגורם קללה לעצמו. ובשו"ת רבבות אפרים (ח"א סי' צג) כתב בשם הגר"ח קניבסקי, שההקפדה היא דוקא בזקיפת הידים מעל הראש, אך לא בחלוקת האצבעות.

[משנ"ב סי"ק מח]

דְּבִה לִיכָא לְמַטְעֵי⁶⁴.

64) ובשעה"צ לקמן (סי' תקפה ס"ק לא) כתב שדעת הגר"א היא שהעיקר כדעה זו, ומי"מ מנהגו כהרמ"א. וראה שם, שלמד מזה לענין הקראה בתקיעת שופר, שבמקום שאין מנהג, טוב יותר שלא להקרות בתקיעה ראשונה, כדי שלא יהיה הפסק.

[משנ"ב סי"ק מט]

קְלַמֵּד שְׂהַחֲזֵן אוֹמֵר לְהֵם אֲמֵרוּ⁶⁵.

65) וכשהש"ץ מקריא, כתב בשו"ת שבת הלוי (ח"ג סי' טו) שצריך להקריא לכהנים בקול רם, וכן דעת הגרי"ש אלישיב (הערות למסכת סוטה לח, א) שהמקריאים בלחש טועים, וכמפורש בכל בו שיש להקריא בקול רם. וכן כתב הגרש"ז אויערבך (הליכות שלמה תפלה פ"י דבר הלכה אות כה), ותמה על מנהג העולם להקריא לכהנים בלחש [וראה מאירי סוטה לט, א]. וליישב את מנהג העולם בזה, כתב בשו"ת ציץ אליעזר (חי"ד סי' יז) שהוא כדי שלא יראה כאילו הש"ץ מברך יחד עם הכהן [וראה שם שיש הסוברים שזו האומר 'יברכך' עם הכהנים, אפילו אם אינו נושא את כפיו עובר בעשה, של 'כה תברכו' - אתם ולא זרים].

[משנ"ב סי"ק נ]

ובקול רם, דְּכַתִּיב 'אָמֹר לְהֵם'⁶⁶.

66) ועל פי זה כתב הבית הלוי על התורה (סוף חומש בראשית) שאין כהן יכול לצאת בברכת כהנים של חבירו מדין שומע כעונה, כיון שצריך לאומרה בקול רם, ואי אפשר שבשמיעה יחשב קול רם. אמנם, החזו"א כתב (או"ח סי' כט ס"ג א) שענין שומע כעונה הוא התאחדות השומע והשמיע, זה בדיבור וזה בשמיעה, עד שגם הדיבור מתייחס למצות השומע, וכפי שמצינו במצוות שיש תנאים הנצרכים לדיבור שבהן כדי שיצאו בו ידי חובה, כקריאת מגילה מתוך הכתב ולא בעל פה, שגם תנאים אלו מתייחסים לשומע כאילו עשאו, ולכן אף ברכת כהנים שעיקרה היא אמירת הברכה, אלא שיש תנאי נוסף שהדיבור יהיה בקול רם, ומעיל בה דין שומע כעונה, שאף ה'קול רם' מתייחס לשומע, וצ"ע.

אכן, דעת הגר"ח סולאיצ'יק (הובא בחי' הגר"ז החדשים על מסכת סוטה לח, א בשם הגר"י) שאין טעם הבית הלוי משום חיסרון של 'קול רם', אלא שכיון שדין ברכת כהנים היא לאמרה לישראלים, וכדכתיב "אמור להם", ודרשו חז"ל (סוטה לח, א) כאדם האומר לחבירו, וכשכחן שומע מחבירו אין זה חשוב כאילו הוא מדבר בפני ישראלים. ובשו"ת משיב דבר (ח"א סי' מז) כתב, שאין יוצאים ידי חובת ברכת כהנים מדין שומע כעונה, משום שברכה זו היא כמו תפילה, שהבקי בה אינו יוצא ידי חובה על ידי

הלכות נשיאת פנים סימן קכח

באר הגולה

ל ושי"י שם מ אגור
נ דעת רש"י ופתי"מ
ג תרומת הדשן
ד טור בשם הרמב"ם
ה ע רמב"ם פרק יד
ו מהלכות
ז פ מטה לה צ חגיגה
ט טו ק סוטה שם

לדוכן (עט) ויברך ברפת כהנים, ויקרא לו אחר, לומסים החזן שים שלום. ויאם המקרא כון לתפלת שליח צבור מתחלה ועד סוף, (פ) עדיף טפי (פא) שייסיים המקרא שים שלום: **כא** יאין הכהנים ושאים לגנן בכרפת כהנים שנים או שלשה נגונים, משום דאיכא למחש (פב) לטרוף הדעת, (פג) ואין לגנן (פד) אלא (לח) נגון אחד מתחלה ועד סוף: **כב** *משתדלין (פה) שיהא המקרא (לט) ישאל. ויכשתחזן כהן, יעמד ישראל אצלו *ויקרא כהנים (פו) ויקרא אותם, (פז) והחזן עומד (מ) ושותק: **כג** בשעה שהכהנים מקריים העם לא יביטו ולא יסחורו דעתם, אלא יהיו עיניהם כלפי משה (פח) כמו שעומד בתפלה, והעם יכוננו לברכה, ויהיו פניהם כנגד פני הכהנים (פט) ולא יסתכלו (מא) בהם: הגה (צ) וגם הכהנים לא יסתכלו בידיהם, (צא) על-פני נהגו לשלשל השלית על פניהם (צב) וידיהם חוץ לשלית. ויש מקומות שנהגו שיהיה בפנים מן השלית, שלא יסתכלו העם בהם (כ"ו): **כד** (צג) עם שאחורי

באר היטב

כתב שאף בזה יסים המקרא ש"ש וסתחן יאמר קדיש. ולא נאיתי בשום מקום, ואדרבה כמה פעמים בגלדותי הייתי אני המקרא אצל הש"י שיהיה כהן והש"י אומר ש"ש, והפ"ח חמי ו'ל הנה פאותו בהכ"ו, וכן עקר, ט"ו: (מא) בהם. הנינו משום שלא יסחורו דעתם, אע"ג דאמרינן דהמסתכל בכהנים עיניו כהות הנינו דוקא בזמן שבה"מ קום ומקריים בשם המפרש, אבל בזה"ז אינו אלא משום הסח"ה הדעת, א"כ לפ"ז כ"ש שלא יסתכלו במקום אחר. ומלשון להסתכל משמע דוקא להסתכל הרבה אסור אבל ראיה בעלמא לא מתקרא, אף

באר הגולה

הדיו אפשר שדינו דין אמת: * משתדלין שיהא המקרא ישאל. עין במשנה ברורה, והוא מדברי הפג"א אברהם. ומכל מקום אינו מוכח פן בדברי המספר, דאפשר דכוננו רק על המקרא, שמשתדלין שיהיה ישראל, אבל לא קפדינן אפלו לכתחלה להשתדל שיהיה הש"י דוקא ישראל, כדי שיהיה הוא בעצמו המקרא ונאף דמדברי הבית יוסף משמע הכי, אמנם מלשון הרמב"ם שהעתיקו המחבר אינו מכרח כלל, ובלאו הכי דברי הבית יוסף מוגמגמים, כמו שהקשה הש"י, ומה אכפת לנו אם יהיה אחר המקרא. ומה שהזכר במדרש: מלמד שהשליח צבור אומר לכהנים על כל דבור ודבור, אפשר דאחרא דמלתא נקט, וכן מוכח לעניית דעתי בבאורי הג"א שהוא מפרש הכי: * ויקרא כהנים. עין באלהי רבה סע"ף קטן מא בשם גנ"ט הגדולה, שאמר גס"פן אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו וכו'. וכן כתב מגן אברהם סע"ף קטן עא משמו. ובספר חמד"משה כתב דלא מצריכין לעיל בסע"ף י' לאמר אלהינו ואלהי אבותינו אלא בשליח צבור כרי שיוכל לאמר מלת כהנים ולא יהיה הפסק, כמבאר בפוסקים,

משנה ברורה

הינו, שיעקר בגליו לגמרי ויעמוד על הדוכן⁽⁸⁷⁾ פנים נגד פנים בדין: **(עט) ויברך ברפת כהנים ויקרא לו אחר**⁽⁸⁸⁾. הינו (סה) שייברך ברפת "אשר קדשנו" וכו', ואחר-כך מקריא לו אחר תבה בתבה, (סו) אבל אין לומר שמקריא לו תבת כהנים" בתחלה, דהא ביון שאין שם אלא הוא, הרי פסקינן לעיל בסע"ף י' דלאחד אינו קורא כהנים": **(פ) עדיף טפי**. קאי (סו) על מבטח הנזכר מתחלה, וקאמר, דאף על-גב דבמבטח, החזן עצמו יורד אחר-כך מן הדוכן ומסיים שים שלום", כל זה הוא אם המקרא לא פנו לשמע תפלת הש"י מתחלה ועד סוף, וכל-שכן בקשוח באמצע, ולכך לא יכול לסיים שים שלום", דהא חסרו לו הברכות שלפניה, אבל אם המקרא פנו מתחלה ועד סוף, הרי שומע בעונה, ולכן עדיף טפי שהוא בעצמו יסיים גם שים שלום", כדי שלא תהיה התפלה מפסקת בהליכת הש"י מהדוכן למקומו לפני התבה; (סא) והוא הדין דצריך שייכון הש"י לשמע מה שאומר המקרא שים שלום", דאם לא-כן תהיה תפלת הש"י מתחלתה עד שים שלום" בלבד: **(פא) שייסיים המקרא שים שלום**. ודעת הג"א בבאורו, דטוב יותר שייסיים הש"י בעצמו תמיד, וכן בדרך-החיים ותי"א אדם ושארי אחרונים כלם הזכירו בסתמא שייסיים החזן בעצמו, ולא הזכירו עצה זו המבארת בשלתח"ע ערוף: **כא (פב) לטרוף הדעת**. דעל-ידי טרדתם בהשתנות הנגונים לא ידעו איזה פסוק או תבה יתחילו, ואף שמקריין לפניהם כל תבה ותבה, מפל מקום על-ידי טרוף דעתם ישפחו גס"פן קריאת המקרא: **(פג) ואין לגנן וכו'**. וכן החזנים בכל מקום שמנגנים, לא נכון שינגנו בענין אחד הרבה נגונים [ט"ו]; ועין באלהי רבה שהמליץ בעדם: **(פד) אלא נגון אחד וכו'**⁽⁸⁹⁾. ונראה דהוא הדין שלא ינגנו הכהנים כל אחד נגון אחר, דגם בזה יש בלבול: **כב (פה) שיהא המקרא ישאל**. פן כתב הרמב"ם, (טט) ואסמכה אקרא שנאמר "אומר להם", מפלל שאין המקרא מהם⁽⁹⁰⁾. ולפי זה, לפי מנהגנו שהש"י הוא המקרא, כמו שכתוב בסע"ף יג, (ע) ממילא צריך להשתדל לכתחלה שהש"י העובר לפני התבה (עא) לא יהיה כהן: **(פו) ויקרא אותם**. הינו כל ברפת-כהנים מלה במלה: **(פז) והחזן עומד ושותק**. פרוש, עד גמר ברפת-כהנים, אבל מ"שים שלום" ואילף יאמר החזן בעצמו. והנה כל דין זה של המחבר, (עב) הסכימו האחרונים שאין זה רק לכתחלה, אבל קש"אין שם מי שידע להקרות קריאת הכהן הש"י בעצמו⁽⁹¹⁾: **כג (פח) כמו שעומד בתפלה**. שהרי מתפללין שיברך השם יתברך את ישראל [לבוש]; **(פט) ולא יסתכלו בהם**. רוצה לומר, לא בפני הכהנים ולא בידיהם, והטעם הוא גס"פן כדי שלא יסחורו דעתם מהברכה⁽⁹²⁾, ואם-פן פל-שפן שלא יסתכלו במקום אחר. ומדינא אינו אסור אלא בהסתכלות מרבה שיכול לבוא לידי הסח"ה הדעת, אבל ראיה קצת שרי, דדוקא בזמן המקדש שהיו מקריין בשם המפרש והשכינה יתה שורק על ידיהם, היה אסור אפלו ראיה קצת, מה שאין כן בזמן הזה. ומכל מקום נוהגין גם עכשו זכר למקדש שלא להביט בהם כלל⁽⁹³⁾: **(צ) וגם הכהנים וכו'**. גם זה משום הסח"ה הדעת וכו"ל: **(צא) על-פני נהגו**⁽⁹⁴⁾ וכו'. ומנהג זה יותר נכון⁽⁹⁵⁾ א"ר והג"א ושי"א: **(צב) וידיהם חוץ לשלית**. בדרך-משה מוסיף, שגם העם נוהגין לכסות פניהם בשלית⁽⁹⁶⁾ כדי שלא יוכלו להסתכל בידי הכהנים: **כד (צג) עם שאחורי הכהנים**. הינו (עג) אפלו אינו אחוריהם ממש אלא משוכים לצדדים, כיון שעל-פל-פנים הוא מאחוריהם, אינו בכלל

שער הצייון

(סה) לבוש: (סו) בגדי-ישע: (סז) אבל באינו מבטח לא מהני עצה זו, פן כתב הש"י ושארי אחרונים: (סח) ב"ח וימגן אברהם: (סט) פן כתבו האחרונים דהוא אסמכתא בעלמא, ודלא כט"ו: (ע) מגן אברהם בשם גנ"ט הגדולה, ועין בבאר הגולה: (עא) אבל לוי, לכלי עלמא מתר לכתחלה [חמד משה]: (עב) אלהי רבה ופרי חדש ומאמר מרדכי ונהר"ש שלום וחקד"משה, דלא קט"ו שכתב דאם אין ישראל מקריא ויברכו בלי התנאה, וגם הג"א כתב שהעקר דלא כט"ו: (עג) כל הפוסקים: